

12.8.2021

VN/19904/2021

Salassapitoperuste

Koronapassi – käyttömahdollisuuksien arviointia liikenne- ja viestintäministeriön näkökulmasta

Tässä muistiossa on alustavia arvioita koronapassin käyttömahdollisuuksista liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla sekä muita valmistelussa huomioitavia näkökulmia.

Liikenne- ja viestintäministeriö on ollut mukana sosiaali- ja terveystieteiden johtamassa Korona-tiedonhallintaratkaisujen ohjausryhmässä ja osallistuu mielellään koronapassin jatkovalmisteluun.

Näkemyksiä koronapassin hyödynnettävyydestä hallinnonalalla

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala näkee vaikeaksi koronapassin tarkoituksenmukaisten käyttökohteiden löytämisen omalla hallinnonalallaan. Tämä johtuu palveluihin liittyvästä voimakkaasta perusoikeusproblematiikasta ja alustavasti tunnistetuista käytännön haasteista. Käytännössä kaikkeen liikenteeseen ja sen tukipalveluihin liittyy ihmisten välttämätön tarve pystyä liikkumaan paikasta toiseen. Vastaavasti viestintään ja siihen liittyviin palveluihin liittyy usein välttämätön tarve tiedonsiirron toteuttamiseen.

Kun pohditaan passin soveltuvuutta hallinnonalan palveluihin, jaottelua yksityinen-julkinen relevantimpi jaottelu voisi olla palvelun välttämättömyys. Suomessa ei ole rokotuspakkoa eikä testipakkoa, joten myös rokottamattomille tulee taata välttämättömät palvelut. Hallinnonalallamme on paljon julkisia ja välttämättöminä pidettäviä palveluja. Näin ollen koronapassille on ollut haastavaa löytää tarkoituksenmukaisia käyttökohteita. Myös risteilyjen kaltaiset vapaaehtoisin verrattavat liikennepalvelut on nähty haastaviksi matkustajien yhdenvertaisen kohtelun sekä matkustajan oikeuksien kannalta, koska mukana on usein myös esimerkiksi työmatkalaisia. Toisaalta tarkoitustenmukaisten ja perusoikeusnäkökohdat huomioivien käyttökohteiden löytyessä koronapassi mahdollisesti parantaisi kansalaisten luottamusta liikennepalveluiden terveysturvallisuuteen ja edistäisi liikennealan elpymistä pandemiasta.

Lisäksi, elinkeinon harjoittamisen lupiin liittyvät pakolliset koulutukset on pystytty nykytilanteessakin toteuttamaan etänä tai riittävin turvatoimin läsnä. Mikäli koronapassi olisi jatkossa edellytys koulutuksien käymiseksi, tulisi rinnalla säilyä myös mahdollisuus tehdä koulutukset etänä.

Koronapassin tarkastus ja koronatestit

Koronapassi tulisi tarkastaa ennen liikennevälineeseen nousua tai palvelun käyttämistä. Tämä vaatisi uusia tarkastusjärjestelmiä, laitteita sekä

Id Versionumero

liikennepalvelusta riippuen lisää henkilöstöresursseja. Muun muassa kaupunkien ja kuntien sisäisessä joukkoliikenteessä koronapassin tarkastaminen olisi käytännössä haasteellista lyhyiden matka-aikojen, vähäisten henkilöstöresurssien sekä joukkoliikennetoimijoiden heikon taloustilanteen vuoksi, minkä lisäksi asiaan vaikuttaa myös joukkoliikenteen luonne kansalaisten välttämättömän liikkumisen turvaajana.

Myös näytteenotto pitäisi järjestää, joten asiaan liittyy vahvasti myös julkisuudessa käyty ilmainen testi -keskustelu. Koronapassin käytettävyyden ja hyödyn kannalta testien tulisi olla ilmaisia ja helposti saatavilla.

Jos edellä kuvatut perusoikeuskysymykset saadaan ratkaistua, koronapassin hyödynnettävyys olisi todennäköisesti suurin esimerkiksi lentoliikenteessä ja muussa rajat ylittävässä liikenteessä, pitkän matkan linja-autoliikenteessä sekä kaukojunaliikenteessä. Lisäksi jatkovalmistelussa voisi selvittää koronapassin hyödynnettävyyttä myös yksityisten ei välttämättömien liikkumispalveluiden tarjoajien osalta.

Ulkomaat

Tanskassa liikenteen ja viestinnän palvelut eivät kuulu koronapassin käyttökohteisiin¹, kun taas Saksassa ja viimeisimpänä Ranskassa² kaukojunat ovat passin piirissä. Ranskassa passin piirissä ovat myös pitkän matkan linja-autoliikenne sekä matkustaja-alukset, joissa on majoitusta, ja joissa on vähintään 50 matkustajaa.

Koronapassin mobiilisovelluksessa huomioitavaa

Koronatodistuksesta ja QR-koodeista

Koska toimiva koronarokotustodistus ja sitä koskeva järjestelmä ovat jo olemassa, voisi tätä pohjaa todennäköisesti hyödyntää myös kyseessä olevaan koronapassiin.

EU-koronatodistuksen lukemisessa hyödynnetään QR-viivakoodia, joka sisältää digitaalisen allekirjoituksen todistuksen aitouden ja oikeellisuuden todentamiseksi. Nykyisellään QR-koodillisen rokotetodistuksen saa Omakannasta joko sähköisessä muodossa tai paperilla.

Todistuksen tarkistamisen yhteydessä QR-koodi skannataan ja todistuksen myöntäneen tahon allekirjoitus todennetaan. Uusia lukulaitteita, jotka kykenevät varmentamaan todistuksen tai tulevaisuudessa passin aitouden, tulitaisiin näin ollen tarvitsemaan.

¹ < [Corona passport – where and how? \(coronasmitte.dk\)](https://coronasmitte.dk) >

² From the 9th of August, 2021, the health pass will be required in cafés, bars and restaurants, whether indoors or on the terrace, in some shopping malls, as well as in hospitals, retirement homes, and medical and social establishments. It will also be **mandatory on board airplanes, trains and long-distance buses.**

- The health pass is **mandatory for cruises and passenger boats with accommodation when they have at least 50 passengers.** It is also mandatory in nightclubs that reopened on July 9, 2021. < [COVID-19: Update on the Covid Health Pass in France - La France au Canada/France in Canada \(ambafrance.org\)](https://ambafrance.org/) >

Id Versionumero

Liikenne- ja viestintäministeriö	Käyntiosoite Eteläesplanadi 16 Helsinki	Postiosoite PL 31 00023 Valtioneuvosto	Puhelin 029516001	www.lvm.fi etunimi.sukunimi@lvm.fi kirjaamo@lvm.fi
----------------------------------	---	--	----------------------	--

Digi- ja väestötietovirasto on toteuttanut Suomen EU-koronatodistusten tarkastuspalvelun, jota hyödynnetään viranomaisten käyttämissä tarkastussovelluksissa.

Tietosuojan ja tietoturvan varmistaminen sekä saavutettavuus

Koronapassissa voitaisiin hyödyntää edellä kuvattua mallia, jossa viranomainen tai elinkeinonharjoittaja lukevat laitteellaan QR-koodillisen todistuksen. Tällöin tulisi kiinnittää erityistä huomiota arkaluontoisten henkilötietojen käsittelyyn sekä tietojen mahdolliseen väärentämiseen ja eheyteen. Asia kuuluisi Tietosuojavaltuutetun vastuulle.

Valmistelussa voitaisiin lisäksi arvioida, olisiko QR-koodin osalta tarve allekirjoittaa todistukset digitaalisesti, jotta niistä saataisiin luotettavat. Koronatodistuksia on yritetty väärentää, mutta rajavalvonnassa väärennökset on kuitenkin havaittu hyvin.

Jos koronapassia varten kehitettäisiin uusi puhelimeen ladattava sovellus, tulisi sovelluksen tietoturva varmistaa. Lisäksi sovelluksen pitäisi olla ladattavissa jokaiseen puhelimeen. Jos kyseessä olisi kansallinen sovellus, mahdolliselle auditoinnille olisi jätettävä riittävästi aikaa.

Passi olisi paremmin erilaisten käyttäjien saavutettavissa, kun keinoja käyttää passia olisi useampi. Mahdollisen mobiilisovelluksen tai muun ominaisuuden lisäksi todistuksen voisi tällöin tulostaa tai ottaa talteen puhelimelle.

Omadata-periaate

Koronapassin valmistelussa olisi tärkeää huomioida myös ihmislähtöinen datanhallinta ja omadata-periaate. Valmistelussa voitaisiin arvioida sellaisten jo olemassa olevien palveluiden hyödyntäminen, jotka käyttävät henkilön dataa vastaavasti kuin tässä tapauksessa rokotustietoa.

Toteutuksen tulisi mahdollistaa se, että henkilö voi luvittaa tai antaa suostumuksen dataansa eri palveluille tarkoituksenmukaiseen käyttöön. Näin luotaisiin edellytykset rokotepassin yleiskäyttöisyydelle palvelukohtaisten ratkaisujen sijaan. Myös yksilön dataoikeudet ja tietosuoja tulisivat lähtökohtaisesti huomioiduiksi.

Lisäksi on nostettu esiin, että rajat ylittävässä toiminnassa haasteena voivat olla eri maiden erilaiset todistukset ja näiden vastavuoroinen tunnistaminen.